

Jegyzet Újvidékről

Géber László fordítása

Mintha szüleim törekedtek volna arra, hogy ne hamarkodják el, de arra is, hogy ne vonjanak meg a pannon világ fölfedezésének örömétől. Újvidékre érkezésük előtt egy csodálatos ívben, rövid letelepedésekkel, megjárták velem Szilbereket (Bački Brestovac), Hódságot (Odžaci), Apatint, Zombort és Zentát.

Mindezen helységek tereivel, különösen Zenta és Újvidék egykori tereivel – a Tesla utcai házakkal, a futaki parki általános iskolával, a zsinagóga melletti általános iskolával, a telepi szolfézsórákkal, a távoli Gundulić utcai rokonok látogatásaival; a strandra, a Sodrosba, a Horgász-szigetre vagy a várba való kimenőkkel, kilopódzásokkal; a halastóra (Ribnjak) Paragovóra, Popovicára vagy Stražilovóra tett biciklitúrákkal – ebben az én földi színjátékomban, mint egy feje tetejére állított Dante-panoptikumban, én már megjártam a paradicsomot. A tisztítóútzben, amelyben most vagyok, belátom íme, hogy az a számtalan élmény – amely ezekhez a helyekhez fűz, ezek beosztásához, az időponthoz, és ahhoz, amiképpen mások hozzám fordultak, és ahogyan én ezt magyaráztam, amit belőlük kiolvastam és fölfedeztem – látom tehát, hogyan alakította a jelenlegi belső énemet, az összes külső gyönyörűség ellenére, mégis valamilyen hiányérzettel és feszültséggel megbélyegezve, valamivel, amit Jung nagyon összetetten, de nagyon pontosan „a megkettőzöttségre való remeteszerű furcsa törekvésnek” nevezett.

Ezért kötnek engem különféle érzelmek Újvidékhez. Mindenekelőtt a származás érzése, az otthon, a felszabadulás és a törődés érzése. Bár első pillantásra úgy tűnik, némelyek kizárják egymást, tulajdonképpen egyik a másiktól következik.

Amikor az eredetérzésről beszélek, nem a talajban való ágyazottságra gondolok, amelyről Hebel és Heidegger írt. Nem arra az egybeforrottságra gondolok, amely értelmezésük szerint szükséges, hogy a szülőföldből igazán boldog és egészséges művek szökkenjenek az éterbe. Valami más-milyen „egybeforrottságról” van szó. Az egybeforrottságról is meg nem is, a hozzátapadhatatlanság terhéről, a bizonytalanság, az elégtelenség és az el nem ismertség jegyéről. Egyfajta letörtségről és annak finom elrejtéséről van szó. Ennek az éghajlatnak a kultúrái a Balkántól való évszázados fosztogatást és az Európa kapui előtt való ugyanilyen hosszú sínylődését hordják magukon; igazi vagy hamis kulturáltságukat az erőszak és a durvaság világában, hol saját bűnökként, hol tragikus sorsukként értelmezik. Ezért pesszimista több alkotónk műve, Sterijától Crnjanskiig és Tišmáig, még akkor is, ha van bennük humor, lelkesedés, higgadság vagy éppen hedonizmus. Ebből következik, hogy a mi honosságunk mélyen individuális és bizalmas, ellentétben a kollektivistikus honossággal, amely felhívást jelent a diaszpórában élők gyülekezésére, vagy hatalmi összeesküvésre való buzdítás.

Újvidéket úgy élem át, mint menedéket, mint egy folyamatos önfelszabadulást. Közben kevésbé fontos az, hogy mennyire sikeresek az önfelszabadítási kísérleteim. Az a fontos, hogy itt ebben nem visszakozom. Hosszabb időre nem érzem magamat jól máshol. Ámítgatás nélküli nyugalmi pillanataim, amennyiben ámítgatás nélküli nyugalom egyáltalán létezik, azok, amelyeket otthonom közelében érzek. Otthonom, amely menedék nemcsak azért, mert igenis otthon, hanem mert ez az otthon épp itt otthon.

Végül, miért a törődés érzete? Azért, mert nincs szándékomban meghátrálni, jóllehet egyre jobban lefoglal mások hanyagsága, jóllehet látom, hogyan rombolják Újvidéket az új építkezők. Hogyan hurcolják széjjel azok, akik nem tartoznak hozzá, nem érzik otthonuknak, szabadságuknak és törődésük tárgyának. Mindenesetre azért is, mert itt rakódnak le mindennapi problémáim, mert itt van felelősségemnek, elvárásaimnak és csalódásaimnak a csomópontja.

Úgy érzem, kedvezett nekem a sors, amikor Vajdaságot szabta ki szülőföldemnek, Újvidéket pedig lakóhelyemnek (tekintet nélkül arra, hogy meglehet nem volt akkora belátással, ha a kort és a viszonyokat vesszük figyelembe). Mindennek ellenére, Újvidék egy fölfedezett és elfoglalt Atlantisz képzetét nyújtja ma nekem, egy újra benépesített Karthágóét, valamit, ami az akkoriról (ottaniról) alkotott benyomásainkban nem egészen, sőt közelről sem az, de mégiscsak az.

Újvidék, 1998. január 17.